

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 570/2013-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 5. novembra 2013 predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti U., s. r. o., zastúpenej advokátom JUDr. R. T., K., vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 150/2010 z 30. októbra 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti U., s. r. o., o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. februára 2013 doručená sťažnosť spoločnosti U., s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“; v sťažnosti bolo nesprávne uvedené jej predchádzajúce sídlo, platné do 1. decembra 2010, pozn.) podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 150/2010 z 30. októbra 2012.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh bol zistený tento skutkový stav:

2.1 Na návrh troch fyzických osôb (ďalej len „oprávnení“) nariadil Okresný súd Košice II (ďalej len „okresný súd“) uznesením z 21. mája 2003 predbežné opatrenie, ktorým uložil vtedajšej V. akciovej spoločnosti (ktorá neskôr zmenila obchodné meno na „S. a. s.“ a neskôr aj právnu formu na „S. i. d.“; ďalej len „povinná“), aby do súdnej úschovy zložila sumu 45 600 570 Sk. Po potvrdení tohto uznesenia Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) povinná túto sumu skutočne zložila 29. marca 2004. Po následnom zrušení oboch uznesení rozsudkom najvyššieho súdu a vrátení veci na ďalšie konanie okresnému súdu však tento novým uznesením návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietol. Na základe toho boli 12. septembra 2006 peniaze zo súdnej úschovy vrátené povinnej.

Podľa povinnej jej zadržaním peňazí v súdnej úschove na základe (neskôr zrušeného) predbežného opatrenia vznikla škoda v podobe ušlého úrokového výnosu z nich v sume 105 340,84 €, ktorej náhradu si nárokovala voči štátu na základe zákona č. 58/1969 Zb. o náhrade škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“). Túto pohľadávku povinná zmluvou z 9. novembra 2006 postúpila na dvoch spomedzi pôvodne troch oprávnených a tí ju následne zmluvou z 23. februára 2007 postúpili na sťažovateľku.

2.2 Sťažovateľka takto postúpený nárok uplatnila žalobou na okresnom súde, ktorý jej vyhovel. Na odvolanie žalovaného štátu však krajský súd rozsudkom č. k. 6 Co 98/2010-131 z 29. júna 2010 rozsudok okresného súdu zmenil a žalobu sťažovateľky v celom rozsahu zamietol. V odôvodnení uviedol, že sťažovateľke chýba aktívna legitimácia, keďže pohľadávka, ktorú mala nadobudnúť postúpením, neexistuje. Podľa krajského súdu totiž zodpovednosť za škodu spôsobenú predbežným opatrením nenesie štát, ale podľa § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) navrhovateľa predbežného opatrenia. Toto ustanovenie *„predstavuje zvláštnu hmotnoprávnu skutkovú podstatu náhrady škody, ktorá bola spôsobená predbežným opatrením“*, *„vylučuje zodpovednosť štátu za škodu vzniknutú predbežným opatrením“* a je v ňom *„premietnutá skutočnosť, že súd nariaďuje predbežné opatrenie na základe navrhovateľom tvrdených a osvedčených skutočností, o ktorých sa spravidla nevykonáva dokazovanie a ku ktorým nemá odporca*

možnosť vopred sa vyjadriť“. Vo vzťahu k zodpovednosti navrhovateľa potom nie je podstatné, či išlo o zákonné alebo nezákonné rozhodnutie o predbežnom opatrení.

2.3 Sťažovateľka podala proti tomuto rozsudku dovolanie, v ktorom mu vyčítala nesprávne právne posúdenie veci [§ 241 ods. 2 písm. c) OSP] vyplývajúce z toho, že krajský súd nerešpektoval absolútny objektívny charakter zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. Keďže nárok na náhradu takejto škody vyplýva aj z čl. 46 ods. 3 ústavy, treba aj ustanovenie § 77 ods. 3 OSP vykladať v podstate tak, že nebráni uplatneniu nárokov voči štátu.

2.4 Najvyšší súd napadnutým rozsudkom sp. zn. 1 Cdo 150/2010 z 30. októbra 2012 dovolanie sťažovateľky zamietol a v jeho odôvodnení po rekapitulácii priebehu konania uviedol:

«Najvyšší súd Slovenskej republiky argumentáciu žalobkyne (t. j. sťažovateľky, pozn.) v dovolaní nepovažuje za správnu. Odvolací súd správne poukázal na ustanovenie § 77 ods. 3 O. s. p., podľa ktorého zodpovednosť za škodu alebo inú ujmu spôsobenú nariadeným predbežným opatrením nesie ten, kto o jeho nariadenie požiadal, a to bez zreteľa k tomu, či predbežné opatrenie bolo nariadené v súlade so zákonom alebo nie, podstatné je len to, že k jeho zániku, či zrušeniu došlo z iného dôvodu než preto, že návrhu vo veci samej bolo vyhovené alebo preto, že právo navrhovateľa nebolo (zrejme „bolo“, pozn.) uspokojené. Zákonná úprava zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím vychádza z predpokladu, že zvláštna úprava obsiahnutá v právnych predpisoch, na ktorých základe bolo nezákonné rozhodnutie vydané, nezakladá na rovnakom alebo i širšom rozsahu zodpovednosť iného subjektu. Znamená to, že štát nenesie zodpovednosť za škodu vzniknutú činnosťou, ktorá je spojená s výkonom štátnej správy, tam, kde príslušný zákon výslovne zodpovednosť za výsledok takejto činnosti pripisuje tomu, kto k nej dal podnet, bez zreteľa na to či výsledok (rozhodnutie) bol dosiahnutý v súlade so zákonom (či išlo o rozhodnutie „správne“) alebo v rozpore s ním (či išlo o rozhodnutie zrušené a teda rozhodnutie „nezákonné“ vo význame, ktorý je tomuto pojmu daný zákon č. 58/1969 Zb.). V prípade uvedenom v § 77 ods. 3 O. s. p. škoda alebo iná ujma vzniká síce ako dôsledok obmedzení založených predbežným opatrením, protiprávnosť (ako jeden

z predpokladov zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb.) sa však nespája s „nezákonnosťou“ predbežného opatrenia, ale s tým, či k zániku alebo zrušeniu došlo z iných než v § 77 ods. 3 O. s. p. uvedených príčin. V režime zákona č. 58/1969 Zb. tu nejde o to, že sa štát zodpovednosti za škodu zbaví (to by odporovalo § 1 ods. 2 uvedeného zákona), ale o to, že je vopred zrejmé, že túto zodpovednosť nesie niekto iný – navrhovateľ predbežného opatrenia.

Za škodu alebo inú ujmu spôsobenú predbežným opatrením, ktoré bolo zrušené z iného dôvodu, než preto, že sa návrhu vo veci samej vyhovel alebo preto, že právo navrhovateľa bolo uspokojené, zodpovedá navrhovateľ predbežného opatrenia, nie štát, lebo právna úprava zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím obsiahnutá v zákone č. 59/1969 Zb. je vylúčená. Dovolací súd z týchto dôvodov dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne nie je opodstatnené, lebo smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorý spočíva na správnom právnom závere.»

3. Proti tomuto rozsudku smeruje sťažnosť sťažovateľky.

3.1 Sťažovateľka v nej tvrdí, že krajský súd neústavne vyložil a použil ustanovenie § 77 ods. 3 OSP, vyložil ho izolovane a nerešpektoval tak jej základné právo podľa čl. 46 ods. 3 ústavy, hoci povinnosť ústavne konformného výkladu pre krajský súd vyplýva z ústavy. Keď najvyšší súd takýto výklad aproboval, porušil tým základné právo sťažovateľky zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy. Sťažovateľka totiž *«nesúhlasí s takým postupom Najvyššieho súdu ktorý súhlasil s takým výkladom § 77 ods. 3 OSP Krajským súdom podľa ktorého sa nemôže dovolávať zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným uznesením súdu o predbežnom opatrení pretože pokiaľ (a podľa § 77 ods. 3 OSP) nezaniklo niektorým z dôvodov v ňom uvedených povinnosť náhrady škody patrí navrhovateľovi predbežného opatrenia a nie štátu. Takýto výklad nie je... ústavne súladný pretože nezohľadňuje ani povahu a charakter a ani ústavou predpokladaný rozsah uplatnenia základného práva podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy. V dôsledku napadnutého výkladu Krajského súdu nie je možné jeho plné uplatnenie v súdnom konaní spôsobom garantovaným Ústavou... a zákonom č. 58/1969. Krajský súd túto skutočnosť výslovne potvrdil pretože v napadnutom rozsudku uviedol, že „citované zákonné ustanovenie*

vyučuje zodpovednosť štátu za škodu vzniknutú predbežným opatrením nakoľko v prípadoch na ktoré sa vzťahuje § 77 ods. 3 OSP zodpovedá za nariadenie predbežného opatrenia výlučne navrhovateľ“.

Podľa názoru sťažovateľa takýto výklad § 77 ods. 3 OSP vo vzťahu k jeho základnému právu podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy nielenže nie je súladný s ústavou ale ani so základným princípom, na ktorom spočíva zákon č. 58/1969 Zb. Je známou skutočnosťou, že podľa zákona č. 58/1969 Zb. štát zodpovedá za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v konaní pred súdom, pričom takejto zodpovednosti sa nemožno zbaviť (§ 1 ods. 1 a 2 zákona č. 58/1969 Zb.). Podľa sťažovateľa treba toto ustanovenie vykladať tak, že pokiaľ sú splnené podmienky vzniku zodpovednosti štátu tento sa jej nemôže zbaviť a ani ju presúvať na iného a je povinný plniť finančné záväzky späté s jej existenciou za každých okolností. Takéto konštatovanie je namieste pretože pokiaľ sú splnené podmienky vzniku zodpovednosti štátu zákon č. 58/1969 Zb. neuvádza žiadne dôvody legislatívnej alebo inej povahy na základe ktorých k uplatneniu zodpovednosti nedôjde aj keď k jej vzniku rozhodnutím či postupom orgánu štátu došlo. Rovnaký prístup ako zákonodarca sledoval aj ústavodarca pretože základné právo na náhradu škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím súdu podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy je koncipované tak, že sa priznáva každému voči orgánu ktorý nezákonné rozhodnutie vydal (rozhodnutie súdu, iného štátneho orgánu, orgánu verejnej správy) a nie voči inému subjektu ktorý nezákonné rozhodnutie nevydal. Ústavná úprava základného práva podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy resp. zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím svojho orgánu preto vylučuje možnosť v ktorej by záväzok nahradiť škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím štátom niesol subjekt odlišný od štátu napriek tomu, že podmienky jeho zodpovednosti boli naplnené. Je tomu tiež preto, že ani Ústava a ani zákon č. 58/1969 Zb. neuvádzajú žiadny dôvod verejného záujmu ktorý by neuplatnenie tohto základného práva a „prenesenie“ záväzku náhrady škody ďalší subjekt odlišný od zodpovedného štátu mohol ospravedlniť či inak zdôvodniť. V dôsledku toho je potrebné aby bol výklad a uplatňovanie právnych predpisov v konaní pred súdmi v súlade s ústavou z toho dôvodu aby sa základné práva a slobody pred nimi mohli uplatňovať ústavou garantovaným spôsobom pričom príslušné orgány štátu (vrátane všeobecných súdov) za takýto ich výklad a uplatňovanie nesú ústavnú zodpovednosť. Ústavný súd... v tejto súvislosti zdôraznil, že „v situácii keď ustanovenie právneho predpisu

dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavným a druhý ústavne nesúladným spôsobom) má prioritu jeho výklad ústavne súladným spôsobom. Pre súdy táto povinnosť vyplýva celkom jednoznačne z čl. 144 ods. 1 v spojení s čl. 152 ods. 4 Ústavy. Keďže podľa čl. 144 ods. 2 Ústavy môžu súdy namietat' nesúlad všeobecne záväzného právneho predpisu s ústavou, sú tým viac zaviazané k ústavne súladnému výkladu každého zákona týkajúceho sa ich rozhodovacej činnosti. Táto povinnosť súdu zodpovedá ústavne garantovanému právu každého na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy. (II. ÚS 50/2001).

... uplatňovanie objektívnej zodpovednosti štátu... nepozná výnimky v dôsledku čoho bolo povinnosťou Krajského súdu vykladať § 77 ods. 3 OSP tak, že ak sú splnené zákonné podmienky zodpovednosti štátu za nezákonné rozhodnutie jeho orgánu takáto zodpovednosť sa musí uplatniť bez ohľadu na povahu konania pred súdom, povahu prijatého rozhodnutia (ktoré sám uznal za nezákonné) a povahu navrhovateľa ktorý prijatie takéhoto nezákonného rozhodnutia inicioval a na tieto skutočnosti má Najvyšší súd v dovolacom konaní prihliadnuť. Podľa názoru sťažovateľa takýto výklad § 77 ods. 3 OSP nemôže byť považovaný za arbitrárny nakoľko rešpektovanie základných práv v konaní pred súdmi ukladá súdom a sudcom Ústava...»

3.2 Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1. Právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy... rozsudkom Najvyššieho súdu... sp. zn. 1 Cdo 150/2012 z 30. 10. 2012, porušené bolo.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu... sp. zn. 1 Cdo 150/2010 z 30. 10. 2012 sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd... je povinný zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia...“

4. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval, pričom ju skúmal z hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

5. Podstatou sťažnosti sťažovateľky je nesúhlas s názorom najvyššieho súdu, že ustanovenie § 77 ods. 3 OSP vylučuje zodpovednosť štátu podľa zákona č. 58/1969 Zb. Tento názor považuje za rozporný s čl. 46 ods. 3 ústavy, a tým aj za zasahujúci do jej základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy.

5.1 Výkladom ustanovenia čl. 46 ods. 3 ústavy sa ústavný súd vo svojej judikatúre už zaoberal. V náleze sp. zn. II. ÚS 25/2011 vyslovil, že zmyslom tohto ustanovenia je určiť podmienky, za ktorých možno uplatniť právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu alebo orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom, a to vo všetkých prípadoch, v ktorých bola škoda spôsobená. Na tomto názore ústavný súd zotrval aj v nálezoch sp. zn. I. ÚS 430/2011 a sp. zn. IV. ÚS 159/2012 a niet dôvodu sa od neho odkláňať ani v prerokúvanej veci. Zároveň však ústavný súd už v uznesení sp. zn. III. ÚS 155/2011 s odkazom na ustanovenia čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy vyslovil, že toto právo nie je absolútne, ale v záujme zaistenia právnej istoty podlieha zákonným obmedzeniam upravujúcim predpoklady jeho uplatnenia. Napokon, už vo veci sp. zn. III. ÚS 361/09 ústavný súd v zhode s judikatúrou všeobecných súdov uviedol, že ustanoveniu čl. 46 ods. 3 ústavy neodporuje taký výklad zákona č. 58/1969 Zb., podľa ktorého sa náhrady škody voči štátu možno domáhať až potom, čo sa nepodarilo vymôcť bezdôvodné obohatenie od toho, kto sa v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu obohatil.

5.2 Podľa názoru ústavného súdu sú tieto názory použiteľné aj v prerokúvanej veci. Základné právo na náhradu škody zaručené v čl. 46 ods. 3 ústavy nie je právom „absolútnym“, ako sa nesprávne domnieva sťažovateľka, ale právom, u ktorého ústava priamo predpokladá jeho podrobnejšiu úpravu zákonom. Takáto zákonná úprava potom v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy predstavuje rámec, v ktorom sa tohto práva možno domáhať.

Ustanovenie § 77 ods. 3 OSP upravuje zodpovednosť navrhovateľa predbežného opatrenia za ujmu spôsobenú nariadeným predbežným opatrením. Podľa názoru ústavného súdu je toto ustanovenie prejavom racionálnej úvahy zákonodarcu vo vzťahu k verejným

prostriedkom. Predbežné opatrenie totiž nariaďuje súd len na základe jednostranných tvrdení navrhovateľa predbežného opatrenia, postačuje osvedčenie (spravdepodobnenie) dôvodov jeho nariadenia, súd rozhoduje bez pojednávania a bez vyjadrenia ostatných účastníkov (§ 72 ods. 8 OSP). Tieto procesné „úľavy“ robia konanie o vydanie predbežného opatrenia, takpovediac, programovo náchylné k „chybným“ rozhodnutiam, teda takým, ktoré sa neskôr v konfrontácii so skutočnosťou môžu ukázať ako založené na nesprávnom skutkovom stave. Nie je odôvodnené, prečo by negatívne následky spojené so zásahom takéhoto rozhodnutia do oprávnených záujmov odporcu mala vždy znášať štátna pokladnica. Navrhovateľ predbežného opatrenia si musí byť vedomý rizík vyplývajúcich z existujúcich procesných úľav, ako aj výhod, ktoré mu tieto procesné úľavy poskytujú (uľahčený prístup k dočasnej ochrane jeho práva formou predbežného opatrenia), v dôsledku čoho musí byť nevyhnutne pripravený znášať aj negatívne následky.

Pokiaľ krajský súd i najvyšší súd za týchto okolností uzavreli, že ustanovenie § 77 ods. 3 OSP je *lex specialis*, ktorý má v prerokúvanej veci prednosť pred ustanoveniami zákona č. 58/1969 Zb., nemožno takémuto záveru z ústavného hľadiska nič vytknúť. Preto treba právne názory jasne vyjadrené v odôvodnení oboch rozsudkov považovať za ústavne konformné, v dôsledku čoho podľa ústavného súdu nezasiahli do základných práv sťažovateľky zaručených v čl. 46 ods. 1 alebo ods. 3 ústavy. K zhodným záverom dospel napríklad aj český najvyšší súd v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 3137/2007 z 23. septembra 2008 (uverejnenom pod Rc 32/2009; časti jeho odôvodnenia doslova prevzal aj najvyšší súd do odôvodnenia napadnutého rozsudku sp. zn. 1 Cdo 150/2010) a sčasti aj český ústavný súd v uznesení sp. zn. I. ÚS 2483/12 z 11. septembra 2012.

5.3 Na záver treba dodať, že sťažovateľka ani v konaní pred všeobecnými súdmi, ani pred ústavným súdom netvrdila, že by sa bola sama (resp. pôvodná povinná) predtým domáhala náhrady ujmy voči oprávneným, resp. niektorým z nich, podľa už citovaného § 77 ods. 3 OSP a že by táto ujma bola prípadne nevyhnutná, prípadne že by voči nim nebola priznaná z iných dôvodov než kvôli nesplneniu podmienok jej náhrady (napríklad z dôvodu úmrtia niektorého z oprávnených bez zanechania majetku alebo z dôvodu prebehnuvšieho oddlženia). Naopak, sťažovateľka jednoznačne zotrvávala na názore, že nárok podľa zákona

č. 58/1969 Zb. a nárok podľa ustanovenia § 77 ods. 3 OSP sú samostatné a existujú popri sebe a ona sa rozhodla uplatňovať práve prvý z nich. Ústavný súd preto nepovažuje v prerokúvanej veci za potrebné skúmať, či by za takej situácie bolo z ústavného hľadiska potrebné dospieť k inému záveru než je vyjadrený v bode 5.2 (porov. aj už citované uznesenie sp. zn. III. ÚS 361/09).

6. Podľa ustanovenia § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietnuť okrem iného takú sťažnosť, ktorá je zjavne neopodstatnená. Za zjavne neopodstatnený sa podľa konštantnej judikatúry považuje najmä taký návrh (taká sťažnosť), ktorým nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva označeného sťažovateľkou, pretože nie je daná jeho vzájomná súvislosť s napadnutým postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci (napr. II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 288/05, II. ÚS 298/06). Z dôvodov uvedených v predošlých bodoch je zrejmé, že napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 150/2010 z 30. októbra 2012 už na prvý pohľad (*prima facie*) netrpí nedostatkami tvrdenými sťažovateľkou. Ústavný súd preto dospel pri predbežnom prerokovaní sťažnosti k záveru, že jej sťažnosť treba odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú, čo sa aj vo výroku tohto uznesenia stalo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. novembra 2013